2024-73-RE

Causa 2024-73-RE

(Pallerés Vila c/ Puig Montes)

Número de registre 495-2024. Recurs d'empara

Sentència del 13 de març del 2025

BOPA núm. 33, del 26 de març del 2025

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 18 de novembre del 2024, per la representació processal dels Srs. Lluís, Mònica i Carolina Pallerés Vila, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la sentència del 28 d'octubre del 2024, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, així com contra els autes del 12 de desembre del 2023 i del 22 de març del 2024, dictats per aquesta mateixa Sala, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a un procés degut, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com a qualsevol altre en què s'hagi fet referència en el seu escrit, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats i que anul·li les resolucions impugnades per tal que la Sala Civil dicti una nova sentència sense les vulneracions denunciades i que es reconegui el dret dels recurrents a rebre la indemnització que es fixi per la vulneració del dret a un judici de durada raonable;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 20 de desembre del 2024 que va admetre a tràmit aquesta causa sense efectes suspensius;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 23 de gener del 2025, pel Ministeri Fiscal;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 27 de gener del 2025, per la representació processal de la Sra. Maria Lluïsa Puig Montes;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per les parts i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 23 d'octubre del 2015, la representació processal de la Sra. Maria Lluïsa Puig Montes va interposar una demanda en reclamació de quantitat contra els Srs. Lluís, Mònica i Carolina Pallerés Vila i contra la seva mare, Sra. Maria Àngels Vila González, en qualitat d'hereus i d'usufructuària, respectivament, del Sr. Roc Pallerés París, tot sol·licitant la seva condemna al pagament de 4.144.694,98 €, o, subsidiàriament, l'import que resultés acreditat en període de prova, en concepte

de danys i perjudicis ocasionats a resultes del seu incompliment contractual, més els interessos legals des de la contesta a la demanda o des de la fermesa de la resolució judicial, més les costes, inclosos els honoraris d'advocat i de procurador.

1.2. El 21 de març del 2023, la Secció Civil 7 de la Batllia va dictar una sentència que donava lloc parcialment a l'excepció de cosa jutjada respecte de la pretensió indemnitzatòria per un import de 2.305.554,91 € en concepte de lucre cessant formulada per la part agent en la seva demanda i desestimava íntegrament la resta de pretensions de la demanda, imposant a la part agent les costes judicials ocasionades, inclosos els honoraris d'advocat i de procurador.

1.3. La representació processal de la Sra. Maria Lluïsa Puig Montes va formular un recurs d'apel·lació contra aquesta decisió, i, el 28 d'octubre del 2024, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va estimar parcialment aquest recurs, tot procedint a la revocació parcial de la resolució d'instància, en el sentit de condemnar a la part recorreguda a abonar la suma de 681.625,58 €, en concepte de dany emergent, majorada amb els interessos al tipus legal des de la data d'aquesta resolució.

1.4. El 18 de novembre del 2024, la representació processal dels Srs. Lluís, Mònica i Carolina Pallerés Vila va interposar un recurs d'empara contra la sentència del 28 d'octubre del 2024, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, així com contra els autes del 12 de desembre del 2023 i del 22 de març del 2024, dictats per aquesta mateixa Sala, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a un procés degut, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com a qualsevol altre en què s'hagi fet referència en el seu escrit.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació dels recurrents

- La part recurrent considera que la sentència de la Sala Civil s'ha extralimitat i ha incomplert les facultats que li atribueix la normativa reguladora del procediment civil, infringint els principis essencials i rectors del procés i del procediment civil, tal com els principis d'audiència, de contradicció, d'igualtat de les parts, de justícia pregada, de cosa jutjada i dels seus efectes, i, de preclusió de les al·legacions de fets i de fonaments jurídics.

- Al·lega que l'absència d'activitats al·legatòria i probatòria, que en cap cas li és imputable, vulnera els seus drets fonamentals a la jurisdicció i a un procés degut, ja que se l'ha privat de manera total i absoluta de la possibilitat de formular al·legacions i consideracions i proposar proves en relació amb un aspecte tan essencial, greu i important pels seus efectes, com és la pretesa existència de causes de resolució expressa o implícita, que mai va ser demanada, ni sol·licitada per part de la defenent respecte del "*contracte de permuta integral*", atorgat entre aquesta darrera i el seu difunt pare, el 26 de juny del 2006, en relació amb un terreny concret. Resolució del contracte a la qual la sentència de la Sala Civil li atribueix existència i efectivitat com a base i fonament de l'estimació de les pretensions de la demandant inicial, després que aquestes pretensions haguessin estat totalment desestimades en la sentència dictada en primera instància.

- La part recurrent considera que la Sala Civil no fonamenta jurídicament la decisió d'acordar la pràctica d'un mitjà probatori, sobretot quan, en l'escrit d'interposició i de formalització del recurs d'apel·lació interposat per la defenent contra la sentència dictada en primera instància, s'incorre en una contradictòria, indeterminada i confusa ambivalència pel fet de sol·licitar simultàniament -i de forma manifestament oposada- d'una banda, que l'estimació del seu recurs ho sigui en el sentit i amb el pronunciament principal de què es retornin els autes a la Batllia a fi que es complementi la prova pericial i, d'altra banda, que es faci exactament el mateix en segona instància per via de la pràctica del mitjà de prova.

- Afegeix que la sentència de la Sala Civil no té en compte les seves manifestacions expresses i explícites i condemna a aquesta part al pagament de 681.625,58 €, la qual cosa és il·lògica, contrària a la raó i constitueix un pronunciament erroni (juntament amb el d'estimació del recurs d'apel·lació interposat per la defenent contra la sentència dictada en primera instància).

- Igualment considera que, en la sentència recorreguda en empara, es concreten i es despleguen els efectes de les infraccions als drets i principis processals i procedimentals, així com dels seus drets fonamentals, ja que aquesta no efectua cap declaració sobre la resolució del contracte de constant referència, infringint els efectes de la cosa jutjada, causant indefensió i inseguretat jurídica a aquesta part, ja que subsisteix el pronunciament efectuat en un anterior judici relatiu a l'elevació a escriptura pública del contracte de permuta, sol·licitat i obtingut per la part defenent en un judici anterior, el qual no ha estat anul·lat, i l'execució del qual podria ser sol·licitada per la defenent.

- La part recurrent estima que l'atorgament d'una indemnització en concepte de dany emergent és excessiva, ja que la defenent havia renunciat a aquesta indemnització de forma expressa i explícita en els seus escrits.

- També afegeix que en les actuacions consta que la tramitació de les dues instàncies del procés ha

tingut una durada de 9 anys i 5 dies, sense que s'hagin produït o hagin existit fets i/o circumstàncies que es puguin apreciar en les dues instàncies del procés, les característiques de les quals es puguin encabir en els criteris que la jurisprudència constitucional considera com a justificatives d'una durada irraonable.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats i que anul·li les resolucions impugnades per tal que la Sala Civil dicti una nova sentència sense les vulneracions denunciades i que es reconegui el seu dret a rebre la indemnització que es fixi per la vulneració del dret a un judici de durada raonable.

2.2. Argumentació de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia

- Per resoldre la pretensió de la part apel·lant sobre l'apreciació de l'efecte de cosa jutjada, en relació amb la pretensió indemnitzatòria exercida, la Sala Civil exposa i analitza detalladament els antecedents que van portar les parts a aquest litigi i conclou que no està d'acord amb la resolució d'instància, perquè el contracte de permuta, sent un contracte sinal·lagmàtic que permet, en cas d'incompliment per una de les parts, que les dues accions de les quals disposa -exigir el compliment o demanar la resolució- puguin ser exercides de forma subsidiària, "*com es va efectuar en el cas present*" i no es pot presumir que l'apel·lant renunciés a reclamar cap indemnització futura, en el moment en què va demanar el compliment contractual, i, per tant, si no hi ha hagut pronunciament sobre pretensions no formulades per les parts, no hi ha cosa jutjada, ni expressament ni implícitament.

- També analitza la viabilitat econòmica de la promoció immobiliària durant el 2009 i si l'apel·lant té dret a una indemnització en concepte de lucre cessant.

- La Sala Civil exposa que l'apel·lant exerceix en aquest procediment la resolució tàcita del contracte privat de permuta que la vinculava amb el cedent difunt, per incompliment per part del mateix de les seves obligacions i que és sobre la base d'aquesta resolució contractual -confirmada per la seva representació lletrada en el marc de la vista oral celebrada l'11 d'octubre del 2024-, que sol·licita l'abonament d'una indemnització que ella quantifica "*o tota altra quantitat que el Tribunal obtingui de la valoració de la prova d'autes, amb els interessos legals meritats des de la data de fermesa de la Sentència del Tribunal*".

- Afegeix que el lucre cessant requereix, per poder ser determinat, que es provi la seva realitat i, no es deriva de la prova practicada, en aquest cas, la realitat de la pèrdua de guany que s'afirma haver

sofert per haver-se tornat econòmicament inviable la promoció immobiliària. La reclamació efectuada es fonamenta en una expectativa de guany, en no tractar-se d'un fet cert del qual es pugui concloure un perjudici real. I per consegüent, l'abonament d'una indemnització en concepte de *lucrum cessans* no és procedent.

- També destaca que, ja des de l'any 2009, en el marc d'un primer procés, l'apel·lant va quantificar i reclamar el dany emergent, és a dir, les despeses que va haver de suportar com a conseqüència de l'inici de l'execució del projecte i que deriven directament de l'impediment del cedent difunt de què les mateixes es duguessin a terme (tant les administratives com les de desmunt) que ja havia iniciat i que van ser aturades a partir d'una carta que aquest li va trametre. Aquesta reclamació l'ha continuat exercint i la seva quantificació es troba inclosa com a despesa en el càlcul del pretès benefici derivat de l'execució de la promoció.

- Seguidament, la Sala Civil recorda que la resolució dictada pel Tribunal de Batlles, el 27 de maig del 2014, i, confirmada en apel·lació, va qualificar de mala fe l'incompliment contractual del difunt, contràriament a l'actitud professional de l'apel·lant, considerant expressament tots els aspectes administratius que la mateixa va haver de superar per aconseguir la finalitat compromesa.

- Per consegüent, decideix que la part recorreguda ha d'indemnitzar a l'apel·lant per un import de 681.625,58 € en concepte de danys directes o danys emergents, incrementada dels interessos legals.

- Per aquest motiu, estima parcialment el recurs d'apel·lació i revoca parcialment la decisió de la primera instància.

2.3. Argumentació del Ministeri Fiscal

- El Ministeri Fiscal exposa que de la lectura de les diferents peticions efectuades per la demandant inicial se'n desprèn que, en un inici, fonamentava la seva reclamació (*lucrum cessans* i *damnum emergent*) explícitament en la seva voluntat de continuar endavant amb la realització del projecte, i que en tràmit de conclusions i de recurs d'apel·lació, va modificar la seva demanda, limitant la seva reclamació al *lucrum cessans*, i això perquè ja no desitjava portar a terme la promoció.

- Considera que aquesta modificació de les pretensions va induir en error a la Sala Civil, i que calia

entendre que la demandant exercia la resolució del contracte, tal com se'n desprèn de la sentència del 28 d'octubre del 2024 impugnada en empara, produint així la indefensió de la part recurrent en empara i infringint els principis rectors del procés civil, els principis dispositiu, de justícia pregada i de congruència, i consegüentment, vulnerant els drets a la jurisdicció, a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

- En relació amb la pretesa vulneració del dret a un judici de durada raonable, el Ministeri Fiscal exposa la jurisprudència constant del Tribunal Constitucional, per concloure que durant el procediment, ambdues parts i, per tant, també la part recurrent en empara, van demanar múltiples aplaçaments de mutu acord, podent comptabilitzar un total de quasi bé dos anys, i que igualment s'ha de tenir en compte la complexitat i els contratemps apareguts durant el procediment -pericials, successions processals i prejudicialitat administrativa al·legada-, no desprenent-se, en cap cas, durant la tramitació de la causa, una situació d'inactivitat per part de la Batllia i, per tant, considera que no s'ha vulnerat el dret a un judici de durada raonable.

- El Ministeri Fiscal no s'oposa al recurs d'empara formulat per la representació processal dels recurrents quant a la vulneració dels drets a la jurisdicció, a un procés degut i a obtenir una resolució fonamentada en Dret, en canvi estima que no s'ha produït la pretesa vulneració al·legada del dret a un judici de durada raonable.

2.4. Argumentació de la Sra. Maria Lluïsa Puig Montes

- Primerament, aquesta part recorda la jurisprudència del Tribunal Constitucional sobre el dret a l'accés a la jurisdicció i conclou que la part recurrent no ha acreditat que hi va haver alguna o algunes resolucions judicials que li haurien impedit l'accés a la jurisdicció perquè cap persona, pública o privada li ha impedit aquesta possibilitat, i per aquest motiu no s'ha produït cap vulneració del dret a la jurisdicció.

- Pel que fa a la presumpta vulneració del dret a un procés degut, considera que, tant el procediment de primera instància, com el de segona, es van adequar a allò que exigeix l'article 22 de la Constitució i les normes legals que els regulen i també s'han seguit els tràmits legals; sense que s'hagi produït cap protesta prèvia dels recurrents a alguna infracció processal motivadora d'indefensió. I, per tant, al·lega que el recurs d'empara presentat no gaudeix del necessari contingut constitucional respecte de les infraccions denunciades per poder ser estimat.

- Recorda que el recurs d'empara no converteix el Tribunal Constitucional en una tercera instància, ni

en un tribunal de cassació, i, que l'únic objecte del recurs d'empara és el de verificar que les decisions impugnades estiguin motivades i es fonamentin en uns raonaments jurídics que no siguin il·lògics, ni absurds i que no vulnerin cap dels drets protegits per l'article 10 de la Constitució.

- Tanmateix al·lega que la fonamentació utilitzada per la Sala Civil no es pot considerar una motivació formal o aparent, sinó que efectua una interpretació correcta dels fets i que, en aquest sentit, es recull en la sentència que, tant en l'escrit de demanda d'aquesta part, com ara en el d'apel·lació, es reclama el "*damnum emmergents (convenientment quantificat), com el lucrum cessants (convenientment quantificat*", i la Batllia va estimar la primera reclamació, però no la segona. Per consegüent, cap d'aquestes decisions vulneren el principi de legalitat a la llum del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, ja que els tribunals ordinaris han efectuat una interpretació de la normativa aplicable que, malgrat no sigui acceptada per la part recurrent, reuneix les exigències de motivació, ja que permet a les parts i al tribunal que ha de resoldre els recursos conèixer quines han estat les raons per les quals la seva petició no ha estat estimada.

- Quant a l'argument sobre que el judici no hauria tingut una durada raonable, aquesta part al·lega que les dues parts van contribuir i consentir que el procediment en primera instància s'allargués fins al 21 de març del 2023, atès que, a banda de la seva complexitat, les parts van acordar diversos "*ajornaments*", i que el procediment va estar gairebé 2 anys sense cap actuació processal. I per tant, demana que aquest motiu de recurs també sigui desestimat.

- Finalment, pel que fa a la indemnització per *damnum emergens*, aquesta part addueix que la sentència recorreguda de la Sala Civil està suficientment motivada encara que els seus arguments objectius no siguin acceptats pels recurrents.

- Manifesta que els recurrents no han negat que ja en l'any 2009, en el marc del primer judici, aquesta part va quantificar i reclamar el dany emergent, consistent en les despeses que va haver d'assumir com a conseqüència de l'inici de l'execució del projecte de construcció i que el difunt pare dels recurrents va impedir administrativament. La Sala Civil va descartar que la *causa pentendi* per la reclamació del dany emergent fos idèntica a la del *lucrum cesans* i que estès afectada pels efectes de la "*cosa jutjada*", ja que es tractava de la reclamació de les despeses esmentades que va haver d'assumir. Per consegüent, la pretensió indemnitzatòria reclamada per aquesta part com a dany emergent va ser refusada en primera instància però, en apel·lació, va ser estudiada per la Sala Civil, la qual va estimar que tenia dret a una indemnització en concepte de *damnum emergens*.

- Per aquests motius, demana al Tribunal Constitucional que desestimi aquest recurs d'empara amb imposició de les costes a la part recurrent.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. L'assumpte que, en mèrits de la demanda d'empara, ha donat origen a aquesta causa, i que arriba ara a aquest Tribunal Constitucional, presenta una complexitat notable per la naturalesa de les qüestions debatudes, per la llarga durada del temps transcorregut des de l'inici de la relació contractual entre les parts i per l'existència d'un procediment civil anterior que, junt amb una altra incidència més indirecta, d'alguna manera, es projecten sobre el litigi actual. Per intentar clarificar els fets substancials en la seva sèrie històrica, els intentarem resumir de la manera següent: a) el 26 de juny del 2006, el pare dels recurrents i la part demandant van perfeccionar un contracte que van anomenar "*conveni de permuta*", a vegades també qualificat -expositiu segon- "*de permuta integral*", en mèrits del qual el primer s'obligava a cedir un determinat bé immoble de la seva propietat a l'altra part per tal que, previs els tràmits administratius corresponents procedís a efectuar la construcció d'una promoció urbanística, amb unes unitats immobiliàries concretes que s'haurien de lliurar al primitiu propietari com a contraprestació de la cessió del terreny. Es tractava d'una fórmula bastant habitual en la contractació immobiliària de l'època, exempta de regulació específica; b) transcorregudes o concurrents diverses incidències que no resulten pertinents als efectes que ara interessen, tot i que entre elles es troben diverses actuacions en l'ordre administratiu i dos procediments interdictals, el 2 de juny del 2009 l'avui part recorreguda va presentar una demanda civil en què sol·licitava, amb total precisió i claredat, el compliment contractual i que es condemnés al pare dels avui recurrents a la formalització de la corresponent escriptura de permuta, o, subsidiàriament se'l condemnés a pagar una determinada quantitat en concepte de danys i perjudicis. El demandat va contestar la demanda, oposant-se a ella i sol·licitant que es desestimessin, en tots els seus extrems, les pretensions de la demanda. Mitjançant una sentència del 27 de maig del 2014, la Batllia va estimar íntegrament la demanda principal sense fer cap referència a la pretensió subsidiària. El 21 de juliol del 2015, la Sala Civil va desestimar el recurs d'apel·lació interposat i va confirmar íntegrament la sentència de primera instància; c) passat un curt espai de temps, el 23 d'octubre del 2015, la part cessionària del contracte de permuta va formular una nova demanda contra els fills del cedent, en la seva condició d'hereus, ja que el pare havia traspassat, així com contra la seva vídua, en qualitat d'usufructuària. En l'encapçalament d'aquest escrit es deia textualment: "*formulo demanda en reclamació de quantitat*" i la mateixa expressió es contenia en el "*sol·licito*" si bé, en aquest punt, emprant l'expressió també utilitzada en l'apartat III, 6è del capítol de fets i en el fonament de dret V, es deia que se sol·licitava que es condemnés a la part defenent a pagar una determinada quantitat "*en concepte de danys i perjudicis ocasionats de resultes de l'incompliment de l'adversa*". Aquesta demanda, que és a l'origen d'aquest recurs d'empara, va ser desestimada íntegrament per la sentència del 21 de març del 2023, dictada per la Secció Civil 7 de la Batllia. Interposat l'oportú recurs d'apel·lació, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va dictar una sentència del 28 d'octubre del 2024, per la qual, fent mèrit del recurs, va estimar de manera substancial la petició indemnitzatòria de la demanda.

3.2. Com és obvi, tot contracte pot ser complert o incomplert, per les causes que en ell mateix puguin convenir les parts contractuals o per les causes tàcites o implícites establertes per la llei. Ja des de les obres dels canonistes i glossadors del dret romà que després van passar al *ius commune*, en els

contractes que contenen obligacions sinal·lagmàtiques, l'incompliment eventual de les seves obligacions per una de les parts faculta a l'altra per exigir el compliment del contracte o la seva resolució. Si la resolució no es produeix de comú acord -mitjançant un conveni o "*distracte*", neologisme procedent del llatí *distractus* de dubtosa utilitat però que, gestat fonamentalment a Sud Amèrica, ja s'admet en llengua castellana-, la part contractual que ha sofert l'eventual incompliment pot exercitar l'acció de compliment contractual a la qual l'altra part pot oposar l'*exceptio non (rite) adimpleti contractus* o pot demanar que l'òrgan judicial declari que la seva voluntat resolutòria es troba ben fonamentada. I en ambdós supòsits amb indemnització de danys i perjudicis. En el cas que ens ocupa, segons es desprèn dels fets exposats en el fonament jurídic anterior, resulta indiscutible que, en un primer moment, la part que avui ostenta la condició de recorreguda, va instar el compliment del contracte. La seva pretensió va ser fermament i definitivament estimada per la sentència de la Sala Civil del 21 de juliol del 2015, que no va atorgar cap indemnització, perquè aquesta havia estat sol·licitada amb caràcter subsidiari. Poc després, va formular legítimament una nova demanda, aquella que es troba a l'origen d'aquesta causa, sol·licitant una indemnització sense que resultés clar si era la mateixa que no havia estat acollida en el primer procediment per la seva formulació amb naturalesa subsidiària. No va plantejar, amb la claredat i precisió exigibles, que demanava la resolució del "*conveni de permuta integral*", si bé és cert que com s'ha esmentat textualment efectuava una succinta referència a "*l'incompliment de l'adversa*". Per tant, la indemnització eventual per resistència al compliment ja havia estat desestimada i la indemnització eventual per l'incompliment de l'altra part o per la impossibilitat sobrevinguda del compliment -concepte moltes vegades expressat al llarg del procediment- es demanava sense plantejar prèviament el debat sobre si havia existit, o no, alguna mena d'incompliment i a quina de les parts s'havia d'atribuir la responsabilitat per a aquest fet.

3.3. En aquest estat de les coses, els recurrents, en un extens escrit en el qual són nombroses les referències al fons de l'assumpte i menors les relatives als aspectes de la salvaguarda dels drets fonamentals, impugnen la sentència de la Sala Civil, entenent que s'han vulnerat els seus drets a la jurisdicció, a un procés degut i a una decisió fonamentada en Dret, en la mesura que la Sala Civil s'ha pronunciat sobre la resolució del "*conveni de permuta integral*" sense que la demanda iniciadora del procediment hagués plantejat aquesta pretensió de manera clara i precisa i, per tant, sense que aquesta qüestió hagués estat objecte d'un complet i profund debat. D'altra banda, la part recorreguda argumenta que la sentència no vulnera el dret a la jurisdicció, centrant-se especialment en el fet que "*cap persona, pública o privada li ha impedit*" l'accés a la jurisdicció, extrem que no resulta expressament controvertit, ni el dret a un procés degut ja que "*tant el procediment de primera instància com el de segona instància, s'ha adequat a allò que exigeix l'article 22 (sic) de la Constitució i les normes legals que els regulen*", ni el dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, ja que la sentència està motivada i "*efectua una interpretació correcta dels fets*". El tema de la durada no raonable del procés serà objecte de consideració ulterior.

3.4. El Ministeri Fiscal, en el seu informe, en el tràmit d'al·legacions, manifesta que: "*a l'entendre del Ministeri Fiscal, es va reconduir l'objecte del procediment, el qual, tenint en compte l'escrit de demanda, no era la resolució del contracte, produint així la indefensió de l'avui recurrent en empara i infringint els principis rectors del procés civil els principis dispositiu, de justícia pregada i de congruència i, conseqüentment, vulnerant el dret a la jurisdicció, al procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret reconeguts a l'article 10 de la Constitució*". Per arribar a aquesta conclusió el Ministeri Fiscal es recolza en l'afirmació continguda en la sentència recorreguda -inici del

fonament jurídic setè- quan diu que la part agent "*en el marc del present procediment judicial està exercint la resolució tàcita del contracte privat de permuta que la vinculava amb el difunt (...), per incompliment per part del mateix de les seves obligacions i que és en base a aquesta resolució contractual -segons va confirmar la seva representació lletrada en el marc de la vista oral celebrada en aquesta instància (...) que a data d'avui sol·licita que li sigui abonada la suma de 4.717.255,36 €*".

3.5. Aquest Tribunal, a la llum de totes les consideracions efectuades en els fonaments jurídics anteriors i d'acord amb l'informe del Ministeri Fiscal, arriba a les conclusions següents: a) la demanda iniciadora del procediment no era clara respecte del fet de si la reclamació de quantitat que formulava, derivava de: i) l'obligació de compliment contractual, declarada en la sentència ferma del 21 de juliol del 2015; ii) d'una declaració unilateral de resolució, expressa o tàcita, efectuada amb anterioritat a l'inici del procediment -*ex tunc*- en mèrits de la facultat de resoldre les obligacions sinal·lagmàtiques o com a conseqüència d'una decisió judicial en la qual es declarés -*ex nunc*- aquest hipotètic incompliment; o, iii) com a corol·lari d'allò que la jurisprudència i la doctrina han vingut denominant "*impossibilitat sobrevinguda de la prestació*" o "*frustració de la finalitat del contracte*". En aquest sentit és summament significatiu el fet -manifestat en la sentència impugnada i ressaltat pel Ministeri Fiscal- que en l'acte de la vista del recurs d'apel·lació la magistrada ponent s'interessés per la situació possessòria de la finca en qüestió i que l'advocat de la part agent manifestés que la possessió estava en situació d'indefinició (veg. a partir del temporitzador 1.02.00 de la gravació), així com que l'instés a pronunciar-se sobre si la reclamació indemnitzatòria se sustentava en una resolució contractual expressa o tàcita (1.03.40 del temporitzador del vídeo); b) si en el moment de la vista del recurs d'apel·lació l'índole de l'acció exercitada no era clara, és obvi que la part defenent no va poder efectuar les al·legacions i proposar les proves oportunes, amb la necessària plenitud, en ordre a debatre, en el procés degut, o allò que és el mateix, en el procés equitatiu i amb igualtat d'armes, totes les matèries objecte de debat. És cert que hi van haver argumentacions i proves sobre algunes d'aquestes qüestions, però no amb l'ampli abast exigible; c) la fixació de la quantia indemnitzatòria per uns eventuals danys i perjudicis no és igual si es parteix d'una resolució per incompliment d'una o de les dues parts (amb culpa o negligència o amb dol o mala fe) o si el contracte resulta d'impossible compliment per causes sobrevingudes i posteriors al moment de la seva perfecció.

3.6. Per tots els motius expressats, la sentència recorreguda ha de ser anul·lada per haver infringit el dret a la jurisdicció de la part recurrent en els seus vessants dels drets a un procés degut i a la defensa en sentit genèric. I correspon a la Sala Civil dictar una altra resolució que possibiliti -de la manera que consideri més idònia, en qualsevol de les dues instàncies o a través d'un nou procediment-, la plenitud efectiva de l'exercici de les accions i de les excepcions, amb l'exposició dels fets i dels fonaments jurídics, que les parts considerin oportú plantejar.

3.7. En darrer terme i en relació amb la matèria de la suposada dilació indeguda o durada no raonable del procés, aquest Tribunal comparteix també la tesi continguda en l'informe del Ministeri Fiscal. En efecte, encara que el temps transcorregut -nou anys- des de l'inici del procediment -octubre del 2015- fins al seu final -octubre del 2024- resulti excessiu, el cert és que el litigi va esdevenir complex, es van produir diverses incidències i múltiples suspensions atribuïbles a les parts, i, es va veure afectat pel període de la pandèmia del SARS-CoV2. Per tant, no es pot declarar

que la durada del procés hagi estat irraonable i no és procedent establir cap indemnització per aquest concepte.

3.8. L'estimació del recurs, encara que de forma parcial però en allò que respecta a la pretensió principal, determina que no és procedent efectuar cap condemna en costes (article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional).

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Estimar parcialment el recurs d'empara 2024-73-RE interposat per la representació processal dels Srs. Lluís, Mònica i Carolina Pallerés Vila contra la sentència de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, dictada el 28 d'octubre del 2024.

2. Desestimar el recurs d'empara pel que fa referència a la infracció del dret a un procés de durada raonable.

3. Declarar la nul·litat de la sentència del 28 d'octubre del 2024 esmentada, per tal que la Sala Civil dicti la resolució que estimi oportuna, sobre les bases consignades en el fonament jurídic 3.6 d'aquesta sentència constitucional.

4. No fer imposició de les costes processals en relació amb aquest recurs d'empara.

5. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal dels recurrents, a la representació processal de la Sra. Maria Lluïsa Puig Montes, a la Secció Civil 7 de la Batllia, a la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 13 de març del 2025.

Joan Manel Abril Campoy — President

Pere Pastor Vilanova — Vicepresident

Josep-D. Guàrdia Canela — Magistrat

Jean-Yves Caullet — Magistrat